Aleksandras Vaškelis,
Dainius Balčiūnas

Jaučakių piliakalnio papėdės gyvenvietė

2007 m. tęsti archeologiniai tyrinėjimai Jaučakių piliakalnio (Kauno r.) papėdės gyvenvietės teritorijoje (A346K2), pradėti 2001 m. (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 60–62; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 59–61; A*TL 2004 metais*, V., 2006, p. 57–58; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 37–39; *ATL 2006 metais,* V., 2007, p. 91–93). Jaučakių piliakalnis su papėdės gyvenviete yra apie 1,5 m į R nuo Vilkijos miestelio ir 500 m į PV nuo Jaučakių kaimo, Nemuno upės dešiniojo kranto aukštutinės terasos atragyje. Gyvenvietės aplinkoje yra archeologinių paminklų kompleksas. Papėdės gyvenvietės teritorija suskirstyta ir išdalinta atskirais privatizuotais kolektyvinių sodų sklypais.

Per 7 tyrinėjimų sezonus Jaučakių piliakalnio papėdės gyvenvietėje buvo ištirtas bendras 1350,5 m^2 plotas. 2007 m. ištirtas bendras 241,5 m^2 plotas. Tyrinėjant talkino Vilkijos vidurinės mokyklos 11 klasės moksleiviai.

Tyrinėti plotai sklypeliuose šalia 2006 m. tirtų plotų ir pradėtas tyrinėti sklypas gyvenvietės R dalyje, netoli paminklinės teritorijos ribos. Kultūrinis sluoksnis virš įžemio – gelsvo priesmėlio – buvo suardytas daugkartinių arimų, jo fragmentai išliko tik į įžemį įgilintose duobėse, užpiltose juodžemiu, maišytu su smėliu, dažnai ir su smulkiais degėsiukais. Duobėse rasta grublėtos keramikos puodų šukių, miniatiūrinių indelių šukių. Iš 25 perkasoje duobėje rastų grublėtos keramikos šukių pavyko rekonstruoti dubenį (1 pav.). Rastos titnago nuoskalos datuojamos neolitu.

Perkasoje 29 rasti lipdytos apžiedžiant (tradicinės) keramikos puodo sienelių fragmentai. Sienelės petelių srityje dekoruotos įrėžtomis horizontaliomis linijomis, jas kerta bangelės ir įkartos. Žemiau pilvelis dekoruotas įrėžtomis horizontaliomis linijomis. Sienelės 9–11 mm storio, molio masėje yra grūsto granito priemaiša. Puodas degtas oksidacinėje aplinkoje, rusvos spalvos. Tai technologiškai aukštesnio lygio gaminys, naudotas buityje – jo išorė šiek tiek aprūkusi. Kartu rasta ir nedidelė puodo sienelių šukė, puošta įrėžta bangele, grublėtos keramikos (?) puodo dugno dalis. Dekoruotą keramiką galima datuoti XIII–XIV a.

Perkasose gyvenvietės R dalyje įžemyje (rusvas priemolis) taip pat rastos gilaus arimo žymės, kultūrinis sluoksnis sunaikintas. Tik 30 ir 32 perkasose rasta 5–10 cm storio dalis gyvenvietės kultūrinio sluoksnio. Tai pilkas smėlingas juodžemis, kuriame buvo smulkių degėsių, suodžių, degusio molio ir molio tinko gabaliukų. Jų viena pusė lygi, kita drėbta, grublėta, molio masėje yra natūralūs smėlio liesikliai. Molis išdegęs greičiausiai gaisro metu, rusvos spalvos. Sluoksnyje taip pat rasta nenustatyto gyvūno kaulų nuolaužų. Archeo-

1 pav. Grublėtosios keramikos dubuo. D. Balčiūno nuotr.
Fig. 1. A bowl made of pottery with a rough surface.

loginius radinius sudaro grublėta keramika: puodelio neišreikštu pakraštėliu šukė, puodų sienelių šukės nesmarkiai grublėta išore ir puodo priedugnio šukė bei trikampis juodo akmens galąstuvas.

Tyrinėtuose plotuose užfiksuota 30 įvairios paskirties ir dydžio duobių, kurių forma artima apskritimui, ovalui ar netaisyklinga. Netaisyklingos duobės buvo nuo 80x60 cm iki 210x35 cm dydžio, 25–50 cm gylio. Artimos apskritimui duobės buvo apie 60–80 cm skersmens, 40–60 cm gylio. 26 perkasoje rastos 20–25 cm skersmens ir 15–25 cm gylio duobės laikytinos stulpavietėmis, tačiau spręsti apie pastatų konstrukciją ar dydį pagal jas negalime.

Dažnai duobių užpylime randama suskilusių, perdegusių akmenų ir suodžių. Vienos jų laikytinos ugniavietėmis, o kitos ūkinėmis, galbūt maisto ir atsargų laikymo vietomis. Keliose duobėse rasta kalvio žaizdre susidariusio geležies šlako gabalų.

Duobėse surinkta gyvulių kaulų ir nuolaužų. Jų osteologinius tyrimus atliko LVA laboratorijos vedėjas dr. L. Daugnora. Kaip ir rastų ankstesnių tyrimų metu tai daugiausia naminių gyvulių kaulai – arklio, avies / ožkos, kiaulės, galvijo kaulai, tačiau rasta ir meškos iltis bei bebro kaulų.

The settlement at the foot of the Jaučakiai hill fort site

The excavations begun in 2001 in the territory of the settlement at the foot of the Jaučakiai hill fort site (Kaunas district) were continued in 2007. During 7 seasons of excavations a total area of 1350.5 m^2 has been excavated. In 2007 a total area of 241.5 m^2 was uncovered. The cultural layer has been disturbed my multiple ploughings and fragments of the level remained only in pits sunk into sterile soil and filled with black soil mixed with sand and frequently with fine small pieces of charred wood. The pits contained pot sherds of pottery with course surfaces (Fig. 1), sherds of miniature vessels, and livestock bones. Several of the pits were similar to postholes. The finds date to the 1st millennium – 14th century.

Gintautas Vėlius

Tyrinėjimai Kernavėje

2007 m. dviejose Kernavės vietose už saugomos teritorijos ribų buvo atlikti archeologiniai tyrinėjimai.

2005 m. valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato apsaugos zonoje, remiantis vietos gyventojų žodine informacija bei atsitiktinai aptinkamais pavieniais radiniais (keramika, šlakas), buvo tyrinėtas laukas, esantis 200 m į ŠR nuo Lizdeikos kalno piliakalnio (A1471K). Šioje vietoje, senųjų Kernavės gyventojų manymu, kažkada buvo Kernavės kalvė, be to, ariamame lauke dažnai aptinkama šlako. Tuomet buvo ištirta 100 m^2 perkasa (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 43–47). Aptikti du kultūriniai horizontai: XIV a. pabaigos geležies lydymo krosnių liekanos, po jomis – XIV a. sodybos kultūrinis sluoksnis. 2005 m. archeologiniai tyrinėjimai parodė, kad XIII–XIV a. Kernavės miesto būta didesnio, nei manyta, matyt, buvo apgyvendintas visas Pajautos upelio aukštupys. Miesto egzistavimo paskutiniu etapu, galbūt po 1365 m. kryžiuočių puolimo, senųjų sodybų vietoje vykdyta su juodąja metalurgija susijusi veikla. Taigi kernaviškių pasakojimai, jog šioje vietoje būta senosios Kernavės kalvės, yra ne be pagrindo.